Τα ανήσυχα μολύβια

Έκδοση των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου Αρνισσας - Φύλλο 1ο - Δεκέμβριος 2013 - Τιμή 1 €

Τα κάλαντα

Η λέξη κάλαντα προέρχεται από τη λατινική «calenda», που σημαίνει αρχή του μήνα, τραγουδιόνταν στην αρχή του μήνα, ενώ διαμορφώθηκε από το ελληνικό ρήμα καλώ.

Η ιστορία τους συνδέεται με την αρχαία Ελλάδα. Έχουν βρεθεί αρχαία γραπτά κομμάτια παρόμοια με τα σημερινά κάλαντα (Ειρεσιώνη στην αρχαιότητα).

Τα παιδιά της εποχής εκείνης κρατούσαν ομοίωμα καραβιού που παρίστανε τον ερχομό του θεού Διόνυσου. Άλλοτε κρατούσαν κλαδί ελιάς ή δάφνης στολισμένο με καρπούς και άσπρο μαλλί (η λεγόμενη ειρεσιώνη, από το έριο = μαλλί), γύριζαν και τραγουδούσαν και τους έδιναν δώρα. Στις κλωστές έδεναν τις προσφορές των νοικοκύρηδων.

Το τραγούδι της Ειρεσιώνης της εποχής του Ομήρου, συναντάμε σήμερα με μικρές παραλλαγές στα κάλαντα της Θράκης:

"Στο σπίτι ετούτο πού 'ρθαμε του πλουσιονοικοκύρη
ν' ανοίξουνε οι πόρτες του να μπει ο πλούτος μέσα
να μπει ο πλούτος κι η χαρά κι η ποθητή ειρήνη
και να γεμίσουν τα σταμνιά μέλι, κρασί και λάδι
κι η σκάφη του ζυμώματος με φουσκωτό ζυμάρι".

Μετά, πήρε το έθιμο αυτό και η Ρώμη. Από τον 13ο αιώνα και μετά απέκτησαν σημασία και διαδόθηκαν τα κάλαντα. Στο Βυζάντιο κρατούσαν ραβδιά, ή φανάρια, ή ομοιώματα πλοιαρίων ή και κτιρίων, στολισμένα και τραγουδώντας, συνόδευαν το τραγούδι με κρούση τριγώνου ή τυμπάνου. Σήμερα η βάση, και μάλιστα στους Πόντιους, διασώζεται άδικη.Τα κάλαντα έχουν τη βάση τους σε παλιά λαϊκά τραγούδια.

Πρόκειται για τραγούδια με ευχές για τον νοικοκύρη και τα άλλα μέλη της οικογένειας. Τα κάλαντα είναι μια πράξη τελετουργική, η οποία σύμφωνα με τη λαϊκή αντίληψη έχει ως αποτέλεσμα την ευημερία. Στα παλιά χρόνια τα παιδιά τραγουδούσαν τα κάλαντα το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Φώτων, κρατώντας φαναράκια αναμμένα, άλλα φλογέρα ή φυσαρμόνικα και άλλα πάλι μαζί τραγουδούσαν, σαν σε χορωδία, τα κάλαντα.

Κάλαντα ή κόλιαντα ή κόλιεντα ή κόλιντα

Έτσι λέγονται τα τραγούδια που έχουν ως στόχο τους να φέρουν ένα μήνυμα. Τα κάλαντα είναι τραγούδια με στίχους που από τη μια υπενθυμίζουν (αναγγέλλουν, τονίζουν) την έλευση είτε κάποιας χαρμόσυνης γιορτής (τη Γέννηση Του Χριστού) είτε κάποιου θλιβερού γεγονότος (Μ. Βδομάδα - Σταύρωση Χριστού) και από την άλ-

Συνέχεια στην 3η σελ.

Τα ανήσυχα μολύβια της Άρνισσας

ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΡΝΙΣΣΑΣ

Διεύθυνση
Δημοτικό Σχολείο Άρνισσας
58002 Άρνισσα
Τηλ.: 2381031234
mail@dim-arniss.pel.sch.gr

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ (ΣΤ` ΤΑΞΗ)

Βερικούκη Κωνσταντίνα
Γέσιου Κωνσταντίνα
Γκέσιου Μαρία
Λιόλιου Τατιάνα
Παπαδοπούλου Συμέλα
Σουγάρη Γεωργία
Στοΐδης Θανάσης
Χούκι Αλεξάνδρα

Το λογότυπο της εφημερίδας σχεδίασε ο Χρήστος Χατζηγεωργούδης (ΣΤ` τάξη)

Συνδρομή για ένα χρόνο 5 ευρώ

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΓΕΥΣΗΣ

Κουραμπιέδες

Τι χρειαζόμαστε:

- 600 γρ. βούτυρο γάλακτος
- 250 γρ. ζάχαρη άχνη
- 40 γρ. μπέικιν πάουντερ
- 300 γρ. αμύγδαλα με τη φλούδα καβουρδισμένα στο φούρνο για 10΄ και χοντροκομμένα στο multi
- ανθόνερο ή ροδόνερο
- 1 κιλό αλεύρι μαλακό

Πώς το κάνουμε:

1. Αφήνετε το βούτυρο εκτός ψυγείου να έρθει σε θερμοκρασία δωματίου και το χτυπάτε καλά στο μίξερ για να αφρατέψει.
2. Σιγά σιγά αρχίζετε να ρίχνετε τη ζάχαρη άχνη ανακατεμένη με το bakin και συνεχίζετε το χτύπημα μέχρι να γίνει πολύ αφράτο.
3. Προσθέτετε το αμύγδαλο χοντροκομμένο και το αλεύρι να γίνει μια ζύμη σφιχτή κάπως.
4. Ψήνετε στους 150 βαθμούς σε προθερμασμένο φούρνο για 25 περίπου λεπτά μέχρι να ροδίσουν
5. Αφήνετε να κρυώσουν για 5΄ και τα βρέχετε με ανθόνερο και πασπαλίζετε με άχνη
6. Ρίχνετε άχνη σε ένα δίσκο ή μια πιατέλα και τους τοποθετείτε σε σειρές και στρώσεις
7. Αν θέλετε βουτάμε κάποιους απ' αυτούς σε λευκή ή μαύρη κουβερτούρα και τους στρώνετε σε αλουμινόχαρτο μέχρι να στερεοποιηθεί η σοκολάτα.

Λίγα μυστικά ακόμα

Η συνταγή είναι του Γιάννη Γκελντή από μια εκπομπή στην TV. Είναι πολύ εύκολοι και νόστιμοι προσέξτε όμως να μη σας αρπάξουν στο φούρνο γιατί ψήνονται γρήγορα.

Διαβάστε περισσότερο: Κουραμπιέδες γρήγοροι, εύκολοι, χωρίς αυγά http://www.sintagespareas.gr/sintages/kourampiedes-grigoroi-eikoloi-xoris-ayga.html#ixzz2mhZjgm37

Συμέλα Παπαδοπούλου – ΣΤ`τάξη

Μελομακάρονα

ΥΛΙΚΑ

- 1/2 κιλό ελαιόλαδο
- 1/2 κιλό καλαμποκέλαιο
- 250γρ πορτοκαλάδα
- 2 κουταλιές της σούπας ξύσμα πορτοκαλιού
- 1 κουταλιά της σούπας κανέλλα
- 1 κουταλιά της σούπας γαρύφαλλο
- 2 κουταλάκια του γλυκού σόδα
- 4 κουταλάκια του γλυκού μπέικιν
- 1 φλυτζανάκι του καφέ κονιάκ
- 500γρ ζάχαρη
- 2 κιλά αλεύρι

Για το σιρόπι:

- 1 κιλό μέλι
- 1 φλυτζάνι του τσαγιού ζάχαρη
- 1 ποτήρι νερό

Για το γαρνίρισμα:

- 500γρ καρύδια

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

1) Ρίχνουμε όλα τα υλικά σε μια λεκάνη και τα ζυμώνουμε.

2) Πλάθουμε τα μελομακάρονα.

3) Τα ψήνουμε στους 180 βαθμούς πάνω κάτω περίπου 30 λεπτά.

4) Ετοιμάζουμε το σιρόπι.

5) Τα ρίχνουμε λίγα λίγα στο σιρόπι περίπου για 5 λεπτά (μέτριο σιρόπιασμα) ανάλογα πόσο μαλακά τα θέλουμε.

6)Τα στρώνουμε στην πιατέλα μας και τα πασπαλίζουμε με τριμμένο καρύδι.

Λίγα μυστικά ακόμα Η ζύμη μας για να είναι έτοιμη θα πρέπει να είναι σχεδόν σφικτή. Όταν θα σιροπιάζουμε τα μελομακάρονά μας, το σιρόπι μας θα πρέπει να σιγοβράζει. Καλή σας όρεξη!!!

Διαβάστε περισσότερο: Απίθανα μελομακάρονα! http://www.sintagespareas.gr/sintages/apithana-melomakarona.html#ixzz2mhY8HF8y

Συμέλα Παπαδοπούλου – ΣΤ` τάξη

Χριστουγεννιάτικα μπισκότα

Τι χρειαζόμαστε:

- 150 γρ. μέλι
- 80 γρ. καστανή ζάχαρη
- 50 γρ. βούτηρο
- 250 γρ. αλεύρι
- 2 κ.γ. μπείκιν πάουντερ
- 1 αβγό
- 150 γρ. καρύδια τριμμένα ή φουντούκια ή και τα δύο.
- 1 κ.γ. κανέλα
- 2 κ.γ. μείγμα απο: κανέλα, γάρίφαλλο, τζίνζερ, κάρδαμο, λευκό πιπέρι. Όλα σκόνη φτιάχνουμε το μείγμα και προσθέτουμε δύο κουταλιές.
- 1 πρέζα αλάτι

Για το γλάσσο:

- 200 γρ. ζάχαρη άχνη
- Το ασπράδι του αυγού
- Χρώμα ζαχαροπλαστικής

Πώς το κάνουμε:

1. Ζεστάινουμε σε χαμηλή φωτιά το μέλι με τη ζάχαρη και το βούτηρο, μέχρι να λιώσει η ζάχαρη. Αδειάζουμε το μείγμα σε ένα μπώλ και το αφήνουμε να κρυώσει.
2. Προθερμαίνουμε το φούρνο στο 180 βαθμούς με αντίσταση και 160 βαθμούς με αέρα. Ανακατεύουμε το αλεύρι με το μπείκιν πάουντερ, προσθέτουμε τον κρόκο του αυγού, τα καρύδια, τα μπαχαρικά, το αλάτι και το χλιαρό πια μείγμα μελιού.Ζυμώνουμε.
3. Σκορπίζουμε λίγο αλεύρι σε μια επιφάνεια και ανοίγουμε φύλλο πάχους 1 εκατ. Κόβουμε φιγούρες σε διάφορα σχήματα και τα τοποθετούμε σε ταψάκι στρωμμένο με λαδόχαρτο. Ψήνουμε για 12 λεπτά.
4. Χτυπάμε το ασπράδι σε μαρέγκα και ανακατεύουμε τη ζάχαρη άχνη. Άν θέλουμε χρωματίζουμε με χρώμα ζαχαροπλαστικής και αλείφουμε τα μπισκότα μας. Προαιρετικά γαρνίρουμε με κουφετάκια ή περλίτσες και αφήνουμε να στεγνώσουν.

Λίγα μυστικά ακόμα

Προσοχή: άν και θα είναι κάπως μαλακά στα 12 λεπτά ψησίματος, μην υποκείψετε και βγάλτε τα. Θα σκληρήνουν πολύ μετά.

Το δεύτερο ταψάκι που θα βάλετε μετά ίσως χρειαστεί 1-2 λεπτά λιγότερο μιας και ο φούρνος θα είναι ήδη ζεστός.

Βάλτε τα στο ταψάκι με απόσταση μεταξύ τους. Καλή επιτυχία!!!

Διαβάστε περισσότερο: Λεμπκούχεν - Χριστουγεννιάτικα μπισκότα http://www.sintagespareas.gr/sintages/ lempkouxen-xristougenniatika-mpiskota.html#ixzz2mhaYb45v

Συμέλα Παπαδοπούλου – ΣΤ' τάξη

Τα κάλαντα

Συνέχεια απ' την 1η σελ.

λη εκφράζουν ευχές σε φίλο ή γείτονα ή άρχοντα και γενικά σε κάθε νοικοκύρη που επισκέπτονται ή συναντούν εκείνοι που λένε τα κάλαντα (= οι καλαντάρηδες) και τα μέλη της οικογένειάς του (την «κερά» = η σύζυγος, το γιο, τη θυγατέρα).

Το κίνητρο για κείνους που λένε τα κάλαντα είναι να αποκομίσουν είτε την καλούμενη στην Κρήτη «καλή χέρα» (= το φιλοδώρημα) είτε τα καλούμενα στην Κρήτη «καλοχερίδια» (= τα καλούδια = τα πάσης φύσεως γλυκά ή ακόμη και αγαθά: αυγά, στάρι, λάδι).

Για να συγκινήσουν το νοικοκύρη και να δώσει μεγάλα φιλοδωρήματα, οι καλαντάρηδες λένε και πάρα πολλά παινέματα (επαίνους), χαρακτηρισμούς (αφέντη, πρωταφέντη, άρχοντα) τόσο για τον ίδιο όσο και για τα άλλα μέλη της οικογένειάς του και με στίχους που να είναι ποταμός από εικόνες εκπληκτικής ομορφιάς.

Τα τραγούδια αυτά έχουν εντελώς δικά τους βασικά χαρακτηριστικά:

Πρώτα-πρώτα δεν είναι τραγούδια φτιαγμένα από λόγιους ή ποιητές, αλλά από τον ίδιο το λαό μας, τραγούδια που, καθώς είναι βγαλμένα μέσ' από την ψυχή του λαού μας, "που είναι όμοια σε εικόνες, σε έκφραση και σε κάλλος με τ' άλλα τα τραγούδια τα δημοτικά, που τα λόγια τους βγαίνουν από το στόμα του λαού, σαν το γάργαρο νερό που κατρακυλάει απ' τις πλαγιές της Πίνδου και του Ολύμπου, μιλάνε ολόισια στην ψυχή του ανθρώπου, κάνοντάς τον να τα νιώθει, να τα ζει, να τα χαίρεται".

Και, μολονότι φτιαγμένα από απλούς ανθρώπους, πολλές φορές οι στίχοι τους είναι τόσο ποιητικοί ώστε συναγωνίζονται ακόμα και τους πιο φροντισμένους στίχους ποιημάτων, φανερώνοντας την ποιητική ψυχή του λαού μας:

"Γραμματικός και λειτουργός
και ψάλτης κι αναγνώστης
έχει τον ουρανό χαρτί, τη θάλασσα μελάνι
και το μικρό το δάχτυλο κοντύλι για να γράφει".

Αλλά και:

"Ώσπου να πας κι ώσπου να 'ρθεις
κι οπίσω να γυρίσεις
οι στράτες ρόδα γιόμισαν,
τα μονοπάτια μόσχο"

λένε, ανάμεσα στ' άλλα, τα καστοριανά κάλαντα και είναι στίχοι που συναγωνίζονται σε ποιητικότητα, σε ζωντάνια και ομορφιά ακόμα και τους στίχους μεγάλων ποιητών.

Και πρέπει να ξεκαθαρίσουμε κι αυτό... πως τα κάλαντα κατ' αρχήν διηγούνται το ιστορικό της γιορτής που ξημερώνει. Έτσι, τα χριστουγεννιάτικα κάλαντα εξιστορούν στην αρχή τους τη γέννηση του Χριστού:

"Τα συχαρίκια μας, κυρά
φάσκιωσεν η Παναγιά
έκανε Χριστόν Υιόν
γεννήθηκε, βαφτίστηκε
στους ουρανούς πετάχτηκε."

(Από τα μαυροβινά κάλαντα των Χριστουγέννων)

Έπειτα είναι και η επικοινωνία. Όχι μονάχα με την παρέα, αλλά και με τα άλλα μέλη της κοινότητας, με τα οποία είναι επίσης πολύ δεμένοι οι καλαντιστές. Γι' αυτό και έλεγαν στο κάθε σπιτικό και άλλα λόγια, άλλα για τον παπά, άλλα για τον μορφωμένο, άλλα για το σπίτι που έχει ανύπαντρο κορίτσι ή ξενιτεμένο ή μικρό παιδί... Αυτό προϋποθέτει το δέσιμο των μελών της κοινότητας μεταξύ τους. Γι' αυτό και τα κάλαντα χάνουν το νόημά τους όταν χάνεται αυτή η προσωπική σχέση του καλαντιστή με το νοικοκύρη.

Κι ας μην ξεχνάμε ότι οι ιδανικοί καλαντιστές είναι τα παιδιά.

Τα παιδιά κουβαλάνε μες σ' ολόκληρους αιώνες αυτήν ειδικά την Παράδοση -από ευγνωμοσύνη, θαρρείς, προς τον Χριστό που τα ευλόγησε όταν ήταν εδώ στη γη και τα ξεχώρισε απ' όλα τα ανθρώπινα πλάσματα της γης, γι' αυτόν το λόγο και αυτά εκφράζουν τη ευγνωμοσύνη τους κάθε φορά που γεννιέται ο Χριστός, όση παγωνιά κι αν είναι απλωμένη τριγύρω τους...

"Τα παιδιά, που ολοκάθαρα και φροντισμένα ξεκινούν το πρωί με το χειμωνιάτικο κρύο, παρατώντας το χουζούρι των σχολικών διακοπών τους, και φτάνουν ως την πόρτα μας για να τα "πουν", ας είναι καλόδεχτα και καλοπληρωμένα...".

Και όπως πρέπει πληρωμένα από εμάς τους μεγάλους, που κουκουλωμένοι με τα ζεστά μας παπλώματα, ακούμε τις φωνές τους μες στο ξημέρωμα και νιώθουμε σαν να έχουν ανοίξει οι ουρανοί και πως οι άγγελοι ανεβοκατεβαίνουν για άλλη μια φορά, ψάλλοντάς μας ένα άλλο "Δόξα εν Υψίστοις..."

Νικολαΐδης Δημήτρης - ΣΤ΄ τάξη

Ο "δικός μας" Άη-Βασίλης

Μικρασιάτης, μελαχρινός, αδύνατος, γελαστός με μαύρα γένια και καμαρωτά φρύδια. Ντυμένος σαν βυζαντινός πεζοπόρος, με σκουφί και πέδιλα. Στο χέρι του κρατούσε ένα ραβδί.

Αυτή είναι η περιγραφή του Άη-Βασίλη σύμφωνα με την ελληνική παράδοση και όχι καλοαναθρεμμένος, που φοράει γούνα, έχει κάτασπρα γένια, φθάνει με ένα έλκηθρο που το σέρνουν ελάφια και κατεβαίνει από την καμινάδα φέρνοντας δώρα στα μικρά παιδιά. Ο δεύτερο έφτασε στην Ελλάδα από την Ευρώπη όπου μετονομάστηκε, ίσως και λίγο αυθαίρετα. Από Santa Claus ή Pere Noel με το έλκηθρο έγινε Άγιος Βασίλης.

Κι όμως. Ο δικός μας Άγιος Βασίλης "ξεκινούσε σαν μεσαιωνικός πεζοπόρος, αμέσως ύστερα από τα Χριστούγεννα, με το ραβδί στο χέρι, και περνούσε απ' τους διάφορους τόπους, καλόβολος πάντα και κουβεντιαστής με όσους συναντούσε", γράφει ο καθηγητής Λαογραφίας Δημήτρης Λουκάτος, στο βιβλίο του "Χριστουγεννιάτικα και των γιορτών" των εκδόσεων Φιλιππότη, το οποίο συνέστησε η λαογράφος Πόπη Ζώρα. Και συνεχίζει: "Δεν κρατούσε κοφίνι στην πλάτη του ούτε σακί φορωμένο με δώρα. Εκείνο που έφερνε στους ανθρώπους ήταν περισσότερο συμβολικό: η καλή τύχη ιδιαίτερα και η ιερατική ευλογία του. Το μόνο κάπως συγκεκριμένο ήταν το "μαγικό" ραβδί του, απ' όπου με θαυμαστό τρόπο βλάστειναν ή ζωντάνευαν κλαδιά και πέρδικες, σύμβολα των αντίστοιχων δώρων, που θα μπορούσε να μοιράσει στους ευνοουμένους του".

Η περίπτωση αυτού του αγίου είναι περίεργη. Παρά την ανώτερη θέση του στην Ορθοδοξία, στην αντίληψη του λαού έμεινε σαν ένας ανθρώπινος άγιος που ζει και περπατά ανάμεσά μας. Σαν ένας επισκέπτης που φέρνει τύχη. Το περίεργο και αντιφατικό είναι ότι ενώ ζούσε, δεν έπαψε να μιλάει και να γράφει κατά της αστρολογίας, των οιωνών, των δεισιδαιμονιών και της ονειρομαντίας. Όλα δηλαδή όσα γίνονται την ημέρα που τον γιορτάζουμε. "Όλα όμως είναι συμπτωματικά", συνεχίζει ο μελετητής. "Είναι γεγονός ότι, αν ο Ιεράρχης Βασίλειος δεν πέθαινε την 1η Ιανουαρίου του 379, τότε κάποιος άλλος θα έπαιρνε τη θέση του".

Την Πρωτοχρονιά τα παιδιά περιμένουν αυτόν τον Άγιο Βασίλη. Οι μεγαλύτεροι περιμένουν την ώρα που θα κόψουν τη βασιλόπιτα. Ένα έθιμο που έρχεται από τα βάθη των αιώνων. Η πιο ελκυστική και ενδιαφέρουσα παράδοση θυμίζει έντονα την πλοκή ενός μύθου. Τη δημοσίευσε το 1904 στο περιοδικό "Ξενοφάνης" ο καθηγητής της Μέσης Σχολής Φαίδων Κουκουλές: Όταν ο Άγιος Βασίλειος ήταν Επίσκοπος στην Καισάρεια, ο τότε Έπαρχος της Καππαδοκίας πήγε με σκληρές διαθέσεις να εισπράξει φόρους. Οι κάτοικοι φοβισμένοι ζήτησαν από τον ποιμενάρχη τους να τους προστατέψει.

Αυτός τους προέτρεψε να φέρουν όλοι ό,τι πολυτιμότερο αντικείμενο είχαν. Μάζεψαν πολλά δώρα και βγήκαν μαζί με το Δεσπότη τους να προϋπαντήσουν τον Έπαρχο. Η εμφάνιση και η πειθώ του Μ. Βασιλείου καταπράυνε τον Έπαρχο, ο οποίος δε θέλησε να πάρει τελικά τα δώρα. Γύρισαν πίσω χαρούμενοι και ο Άγιος Βασίλειος προσπάθησε να τους μοιράσει τα αντικείμενα. Ο χωρισμός όμως ήταν δύσκολος, γιατί πολλοί είχαν προσφέρει πολλά όμοια κοσμήματα και νομίσματα. Τότε, ο Δεσπότης τούς διέταξε να φτιάξουν το απόγευμα του Σαββάτου πίτες και να βάλουν μέσα σε κάθε μία από ένα αντικείμενο. Την επομένη τούς τις μοίρασε και σαν από θαύμα κάθε ένας βρήκε μέσα στην πίτα που πήρε αυτό που είχε προσφέρει...

Νικολαΐδης Δημήτρης – Στ΄ τάξη

Το ελληνικό Δωδεκαήμερο

Στο λαϊκό εορτολόγιο η περίοδος από την παραμονή των Χριστουγέννων έως τα Θεοφάνια ονομάζεται "Δωδεκαήμερο" ή "Δωδεκάμερο". Τρεις μεγάλες γιορτές γιορτάζονται εκείνες τις μέρες. Τα Χριστούγεννα, η Πρωτοχρονιά και τα Φώτα.

Σε όλο αυτό το διάστημα, σε κάθε περιοχή της Ελλάδας, υπήρχαν διάφορα έθιμα που είχαν ως σκοπό τους να προαναγγείλουν τον ερχομό της άνοιξης, για να εξασφαλίζουν για όλους την ευτυχία και να τονώσουν το αίσθημα της θρησκείας και της οικογένειας.

Για να δώσουν το χαρμόσυνο μήνυμα ότι η φύση θα προχωρήσει από την περίοδο του χειμώνα και το σκοτάδι στο ανοιξιάτικο φως και τη βλάστηση, στόλιζαν κάθε γωνιά του σπιτιού τους με κλαδιά από μυρτιά, μυρσίνη, δάφνη και ελιά.

Στα τζάκια των σπιτιών, νύχτα μέρα, είχαν συνέχεια αναμμένη τη φωτιά, για να μην πλησιάζουν οι Καλικάντζαροι, τα περίεργα ξωτικά, που πίστευαν πως κυκλοφορούσαν και πείραζαν τους ανθρώπους μιας και τα "νερά ήταν αβάπτιστα", ο Χριστός, δηλαδή, δεν είχε βαπτισθεί ακόμη.

Τα παιδιά έλεγαν κάλαντα με ευχές για τους νυκοκυραίους, ενώ οι νοικοκυρές έφτιαχναν γλυκίσματα.

Νυχτερινές ακολουθίες στην εκκλησία και οικογενειακές συγκεντρώσεις ενίσχυαν τους δεσμούς με τη θρησκεία και την οικογένεια.

Πηγή: *"Το Ελληνικό Δωδεκαήμερο", εκπαιδευτικός φάκελος Μουσείου Μπενάκη*

Το οικουμενικό έθιμο του χριστουγεννιάτικου δέντρου

Το δέντρο, σαν χριστουγεννιάτικο σύμβολο, χρησιμοποιήθηκε μετά τον 8ο αιώνα. Εκείνος που καθιέρωσε το έλατο σαν χριστουγεννιάτικο δέντρο ήταν, σύμφωνα με την παράδοση, ο Άγιος Βονιφάτιος, που για να σβήσει την ιερότητα που απέδιδαν οι ειδωλολάτρες στη βελανιδιά, έβαλε στη θέση της το έλατο, σαν σύμβολο χριστιανικό και ειδικότερα σαν σύμβολο των Χριστουγέννων

Στο πέρασμα των αιώνων, το νόημα του χριστουγεννιάτικου δέντρου πήρε αναρίθμητες μορφές. Αρχικά, για να συμβολίσει την ευτυχία που κρύβει για τον άνθρωπο η γέννηση του Χριστού, άρχισε να γεμίζει με διάφορα χρήσιμα είδη- κυρίως φαγώσιμα κι αργότερα ρούχα κι άλλα είδη καθημερινής χρήσης, συμβολίζοντας έτσι πρακτικά την προσφορά των Θείων Δώρων. Προοδευτικά εξελίχθηκε σε ένα απαραίτητο διακοσμητικό είδος των Χριστουγέννων, που αργότερα πήρε και τη θέση της "δωροθήκης"- του χώρου δηλαδή στον οποίον οι συγγενείς και φίλοι τοποθετούν τα δώρα τους, ο ένας για τον άλλο.

Για την Αγγλία ο συγγραφέας Τσαρλς Ντίκενς φρόντισε να ξαναπάρουν τα Χριστούγεννα την παλιά χαρούμενη γιορταστική μορφή τους. Αν σήμερα σε ολόκληρο τον κόσμο το χριστουγεννιάτικο δέντρο θυμίζει αυτή τη μέρα, αυτό σίγουρα οφείλεται στον Ντίκενς, που σε διάφορα έργα του και πιο πολύ ακόμα στις χριστουγεννιάτικες ιστορίες του, και στο πασίγνωστο Christmas Carol, το προβάλλει σαν βασικό χριστουγεννιάτικο σύμβολο.

Στην πατρίδα μας, το χριστουγεννιάτικο δέντρο το έφεραν για πρώτη φορά στην Αθήνα οι Βαυαροί, την περίοδο της βασιλείας του Όθωνα. Η ελληνική πάντως παράδοση της ναυτικής μας χώρας, θέλει στολισμένο καραβάκι.

Νικολαΐδης Δημήτρης – ΣΤ΄τάξη

"Τζαμαλάρια" στην Άρνισσα

7 Ιανουαρίου, ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

Τα «Τζαμαλάρια» ή «τζάμαρλα» είναι ένα χορευτικό-λατρευτικό δρώμενο των κατοίκων της Άρνισσας, με ρίζες πολλών αιώνων, παραπλήσιο με έθιμα που τελούνται σε διάφορες περιοχές της Μακεδονίας.

Το βασικό θέμα του εθίμου είναι ο ΓΑΜΟΣ, μια από τις σημαντικότερες τελετές των ανθρώπων, που σατιρίζεται με διάφορους τρόπους. Ένα αγόρι ντύνεται νύφη με παραδοσιακή τοπική φορεσιά, ενώ δυο άλλα που υποδύονται τα αδέλφια της νύφης, είναι οι Καπεταναίοι, την κρατάνε αγκαζέ και τη συνοδεύουν στη γαμήλια τελετή. Οι Καπεταναίοι προσπαθούν να προστατέψουν την τελετή του γάμου από το Μπουμπάρι, το ζιζάνιο που αποτελεί το άλλο κεντρικό πρόσωπο του εθίμου. Το Μπουμπάρι προσπαθεί να δώσει με τις ενέργειες και τις κινήσεις του ένα κωμικό και ταυτόχρονα τραγικό χαρακτήρα στην όλη παράσταση. Όλα τα παραπάνω μέλη του «θιάσου» και ένα πλήθος ατόμων με αγροτικές ενδυμασίες και κουδούνια (τζαμαλάρηδες), γυρνάει στους δρόμους του χωριού γλεντώντας. Το γλέντι συνοδεύεται από τοπική μουσική με χάλκινα μουσικά όργανα.

Στις κεντρικές πλατείες του χωριού γίνεται αναπαράσταση μιας σκηνής που μπορεί να έχει αρκετά στοιχεία αυτοσχεδιασμού, αλλά περιστρέφεται γύρω από το παρακάτω θέμα: Οι τζαμαλάρηδες δεν επιτρέπουν στο ζευγάρι να χαρούν τον έρωτά τους αλλά τους παρενοχλούν ή τους προτείνουν άλλο ταίρι. Το Μπουμπάρι με τη σειρά του ορμάει και αρπάζει τη νύφη, αλλά τα αδέλφια τον ρίχνουν στο έδαφος και το σκοτώνουν. Το Μπουμπάρι πειράζοντας τη Νύφη σκοτώνεται από τους Καπεταναίους με πολλά και βαριά χτυπήματα από τις μαγκούρες, «λασταγκάρκες» τους. Στη συνέχεια το λόγο παίρνει ο Μπάετς- Παινευτής, ένα ακόμη βασικό πρόσωπο της παρέας, ο οποίος παινεύει τα μέλη του σώματος του σκοτωμένου Μπουμπαριού και εικονικά τα μοιράζει, ανάλογα με τη χρησιμότητά τους στον κόσμο που παρακολουθεί και με κάποιο τρόπο συμμετέχει στο δρώμενο.

Η παράσταση τελειώνει με την ανάσταση του Μπουμπαριού και τα τρελά από τη χαρά πηδήματα των τζαμαλάρηδων, που προσπαθούν με αυτό τον τρόπο να προκαλέσουν θόρυβο χαράς τραγουδώντας πολλές φορές ως ρεφραίν στα επιφωνήματα χαράς το: «Μαύρη προβατίνα, άσπρο γάλα, μπρουσμπρους».

Στο χορευτικό-λατρευτικό δρώμενο των Τζαμαλάρηδων, στα πειράγματα που απευθύνει το Μπουμπάρι στη Νύφη και κυρίως στα λόγια του Παινευτή, υπάρχουν πολλοί συμβολισμοί, στους οποίους εμφανής είναι η προσπάθεια των μελών της κοινότητας να εξευμενίσουν μαγικά τις φυσικές δυνάμεις, που πίστευαν ότι επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τις δραστηριότητές τους. Η γονιμότητα, η βλάστηση της γης, η καλή σοδειά και η προκοπή των κοπαδιών είναι μερικά από τα θέματα που γίνονται αντικείμενο σχολιασμού. Μια από τις διάφορες εκδοχές λέει ότι η Νύφη συμβολίζει το νέο χρόνο, τα αδέρφια συμβολίζουν τους αγγέλους, ενώ το Μπουμπάρι το Κακό.

Ο «γάμος» είναι η αρχή μιας νέας γόνιμης εποχής,ενώ το δυαδικό σχήμα ζωής – θανάτου αναπαρίσταται από την πάλη ανάμεσα στο Μπουμπάρι και τους Καπεταναίους/ αδέλφια. Ο διαρκής κύκλος του θανάτου και της ανάστασης της φύσης, περιγράφεται από το θάνατο και την ανάσταση του Μπουμπαριού. Παράλληλα, η πρόκληση δυνατού θορύβου από την κρούση των κουδουνιών με τα οποία είναι ζωσμένοι οι τζαμαλάρηδες, σύμφωνα με τις παλιότερες δεισιδαίμονες αντιλήψεις απομάκρυνε τους διαβόλους, τους καλικαντζάρους και γενικότερα κάθε κακό.

Κωνσταντίνα Γέσιου
-ΣΤ΄ τάξη

Οι καλικάντζαροι

Τους συναντάμε με πολλά ονόματα: καλιβρούσηδες, καλακάντζουρα, λυκοκάντζαροι, κακανθρωπίσματα, παγανά, σκαρκατζούλια ή καρκατζούλια και εξαποδώ.

Από την παραμονή των Χριστουγέννων έως τα Θεοφάνια ανεβαίνουν στη γη τα δαιμόνια Καλικάντζαροι, που «όλο το χρόνο πελεκούν με τα τσεκούρια τους τους στύλους που στηρίζουν τη γη».

Οι δαίμονες-Καλλικάντζαροι ταυτίζονται με τις δαιμονικές Κήρες των αρχαίων. Είναι «μαύροι, άσχημοι, με κόκκινα μάτια και τριχωτό σώμα».

Στην Κύπρο ονομάζονται Πλανήταροι. Εκεί τους κάνουν ξεροτήγανα για να τους καλοπιάσουν.

Αρχηγός τους είναι ο Μαντρακούκος, που είναι κουτσός κι άγριος και ο πιο επικίνδυνος απ' όλη την ομάδα. Ακολουθεί ο Μαγάρας, με την τεράστια κοιλιά του, ο οποίος μαγαρίζει όλα τα φαγητά και τα γλυκά. Επίσης έρχεται ο Κωλοβελόνης, που είναι αδύνατος και σουβλερός σα μακαρόνι και περνά από κλειδαρότρυπες και χαραμάδες. Άλλος είναι ο Κοψαχείλης με τεράστια κοφτερά δόντια, που κρέμονται από το στόμα του. Κανένας δεν μοιάζει με τον άλλο και έχει ο καθένας το κουσούρι του.

Κατά διάφορες ελληνικές παραδόσεις οι καλικάντζαροι ήταν άνθρωποι με κακιά μοίρα μεταμορφωμένοι σε δαιμόνια, γίνονται δε καλικάντζαροι αυτοί που έχουν γεννηθεί μέσα στο Δωδεκαήμερο εκτός και αν βαπτισθούν αμέσως, ή εκείνοι στους οποίους ο ιερέας δεν ανέγνωσε σωστά τις ευχές του βαπτίσματος, τα τερατώδη βρέφη, ή κατά τους Σιφναίους όσοι πέθαναν στο Δωδεκαήμερο (25 Δεκεμβρίου - 6 Ιανουαρίου) ή αυτοκτόνησαν.

Καθένας από τους καλικάντζαρους έχει κι από ένα κουσούρι. Κουτσοί, στραβοί, με ένα μάτι, μονοπόδαροι, στραβοπόδαροι, ξεπλατισμένοι. Μεταξύ τους είναι διχόγνωμοι, και δεν μπορούν να κάνουν μέχρι το τέλος καμιά δουλειά κι όλα τα αφήνουν στη μέση, γι' αυτό δεν μπορούν να κάνουν κακό και στους ανθρώπους, αν και έχουν μεγάλη επιθυμία. Οι καλικάντζαροι από ότι λέγεται είναι

μαυριδεροί, με κόκκινα μάτια, τραγίσια πόδια, χέρια σαν της μαϊμούς και τριχωτό όλο τους το σώμα.

Την παραμονή των Χριστουγέννων, οι καλικάντζαροι έρχονται έξω και περιμένουν να σμίξει η μέρα με τη νύχτα για να μπουν μέσα. Είναι κακά και πονηρά όντα, μα δεν μπορούν να βλάψουν τους ανθρώπους, γι αυτό και οι γυναίκες ακόμα τα περιπαίζουν και τα βρίζουν και τα λεν σταχτοπόδηδες, σταχτιάδες, κατουρλήδες.

Παλιά οι γιαγιάδες έκαιγαν στα τζάκια παλιοτσάρουχα. Η άσχημη μυρωδιά τους έκανε τους καλικάντζαρους να φεύγουν. Για να εξευμενίσουν οι άνθρωποι τα πειρακτικά αυτά πλάσματα, άφηναν γλυκά σ' ένα σημείο του σπιτιού ή προσπαθούσαν να τα κάνουν ακίνδυνα, με διάφορους τρόπους. Τοποθετούσαν ένα κόσκινο μπροστά από την πόρτα του σπιτιού, ώστε μέχρι να μετρήσει ο καλικάντζαρος από περιέργεια τις τρύπες, να λαλήσει ο πετεινός, οπότε αυτοί έτρεχαν να εξαφανιστούν.

Το αποτελεσματικότερο μέσο για να κρατηθούν μακριά οι καλικάντζαροι και κάθε άλλο δαιμόνιο θεωρήθηκε η φωτιά. Γι' αυτό και όλο το Δωδεκαήμερο έμενε συνεχώς το τζάκι αναμμένο και μάλιστα με ξύλα αγκαθωτά για να έχει η φωτιά μεγαλύτερη δύναμη.

Λένε πως μερικοί από τους καλικάντζαρους έχουν στη ράχη τους από φυσικού τους μια κούνια αγκαθερή και σε αυτήν βάζουν όσα παιδιά αρπάζουν και τα κουνούν για να ματώνουν τα παιδιά απ' τ 'αγκάθια και να πίνουν αυτοί το αίμα. Συνήθως δεν αφήνουν μαλλί πάνω στη ρόκα οι νοικοκυρές αυτές τις μέρες, γιατί οι κατουρλήδες, έρχονται και προσπαθούν να γνέσουν κι αυτοί, το στρίβουν το πετάνε, το μπερδεύουν κι έτσι το μαλλί είναι για πέταμα.

Φεύγετε να φεύγωμε
έρχεται ο τρελόπαπας
με την αγιαστούρα του
και με τη βρεχτούρα του.
Μας άγιασε μας έβρεξε
και μας, μας εκατέκαψε.

Η λαϊκή μας παράδοση θέλει οι καλικάντζαροι να "μαγαρίζουν" το φαγητό με τις ακαθαρσίες τους αλλά και να προσπαθούν να πριονίσουν τα θεμέλια της Γης κατά την διάρκεια του δωδεκαήμερου.

Από την στιγμή που κρύβονται πάλι στα έγκατα της Γης στις 6 Ιανουαρίου τα θεμέλια γίνονται όπως και πριν κι έτσι η προσπάθεια τους είναι από πριν καταδικασμένη. Σε άλλα μέρη πίστευαν ότι όταν βγαίνουν πάνω στη γη οι καλικάντζαροι, ουρλιάζουν απαίσια και προσπαθούν να μολύνουν με τα περιττώματά τους τα τρόφιμα, να σκορπίσουν το αλεύρι, να χύσουν νερό στο πάτωμα, να σταματήσουν το νερό της βρύσης.

Σε άλλα ελληνικά χωριά πίστευαν πως οι καλικάντζαροι είναι σκελετωμένοι, αδύνατοι, φορούν βρώμικα ρούχα, είναι κουτσοί, τσεβδοί, μονόφθαλμοι, με ουρές, ότι είναι πολύ ευκίνητοι και ικανοί να σκαρφαλώνουν

στους τοίχους, αλλά πολύ φοβητσιάρηδες και με μια βιτσιά γίνονται άφαντοι.

Αλλού φαντάζονταν ότι οι καλικάντζαροι παρουσιάζονται και σαν άνθρωποι, σαν ζώα και σαν περίεργα πουλιά, ότι εμφανίζονται κατά τις σκοτεινές νύχτες στους ανθρώπους σαν παράξενα φαντάσματα. Πίστευαν ότι τα κακά πνεύματα τις νύχτες του Δωδεκαήμερου ήταν ελεύθερα και πανταχού παρόντα και γι' αυτό κανείς δεν έπρεπε να βραδιαστεί μακριά από το χωριό ή στο δάσος.

Στον Πόντο όποιος ήθελε να αποφύγει την επίσκεψη των καλικαντζάρων έπρεπε:

1. Να μη σβήσει την λάμπα, και αν ήταν ανάγκη να βγει από το σπίτι, έπρεπε να κρατάει φανάρι αναμμένο η δαυλό.

2. Το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων άναβαν στο τζάκι το «Χριστοκούρ» ένα χοντρό κούτσουρο και πριν καεί το αντικαθιστούσαν με άλλο, έτσι ώστε η φωτιά να διατηρείτε άσβεστη σε όλη την διάρκεια του Δωδεκαήμερου.

3. Να ραντήσει το σπίτι με αγιασμό.

4. Δε γινόταν γάμος και μόνο βάπτισμα σε περίπτωση μεγάλης ανάγκης.

5. Όλα τα θεωρούσαν εν δυνάμει μολυσμένα και σκέπαζαν καλά το υγρά και τα τρόφιμα.

6. Το σημείο του σταυρού και η απαγγελία προσευχής (ιδιαίτερα του «Πάτερ ημών») απομάκρυνε τους καλικαντζάρους.

7. Στα σταυροδρόμια χάραζαν στο έδαφος το σημείο του σταυρού.

Χριστουγεννιάτικα έθιμα άλλων χωρών

Σουηδία

Το πρωί αυγή της 13ης Δεκεμβρίου η "Λουτσία" -σύμβολο του φωτός- συνήθως το μεγαλύτερο κορίτσι του σπιτιού, φορώντας ένα μακρύ λευκό χιτώνα και ένα στεφάνι από αναμμένα κεριά στα μαλλιά, πηγαίνει από σπίτι σε σπίτι, προσφέροντας ζεστό καφέ και κουλουράκια, ενώ τραγουδά παλιά κάλαντα με τον σκοπό του λαϊκού ναπολιτάνικου τραγουδιού "Σάντα Λουτσία". Οι θρύλοι της Λουτσίας γεννήθηκαν στις Συρακούσες της Σικελίας περίπου κατά το έτος 300 μ.Χ. Σε μερικές επαρχίες της Σουηδίας οι κάτοικοι των χωριών συνηθίζουν ανήμερα τα Χριστούγεννα να ρίχνουν έξω από τα σπίτια και τα χωράφια τους σιτάρι, για να γιορτάσουν μαζί τους και τα πουλιά.

Γιουγκοσλαβία

Οι Γιουγκοσλάβες νοικοκυρές έχουν ένα ασυνήθιστο, παρ' όλα αυτά όμως ευγενικό, έθιμο: ραντίζουν τα τραπεζομάντιλα τους με κρασί, για να μη φέρουν φιλοξενούμενούς τους σε δύσκολη θέση, αν κατά λάθος αυτοί λερώσουν κάποιο τραπεζομάντιλο.

Αγγλία

Σε κάποιες βρετανικές περιοχές, την παραμονή των Χριστουγέννων, τηρούν το έθιμο του γλεντιού σε κήπους με μηλιές, ως παραλλαγή ειδωλολατρικής τελετής. Αφού σκοτεινιάσει, οι αγρότες πηγαίνουν στα περιβόλια, σχηματίζουν παρέες γύρω από τα παλαιότερα δέντρα και πίνοντας μπύρα, τραγουδούν τα κάλαντα. Πυροβολούν στα κλαριά για να διώξουν τα κακά πνεύματα και πριν από χρόνια άφηναν τριγύρω γλυκίσματα για να καλοπιάσουν τα πνεύματα και να εξασφαλίσουν καλή σοδειά.

Γαλλία

Την παραμονή των Χριστουγέννων τα παιδιά αφήνουν τα παπούτσια τους στο τζάκι και περιμένουν τον Pere Noel ('Περ Νοέλ', Πατέρα των Χροστουγέννων) να τους τα γεμίσει με δώρα. Το πρωί βρίσκουν ακόμα γλυκά, φρούτα, καρύδια και μικρά δωράκια κρεμασμένα στο Χριστουγεννιάτικο δέντρο. Στους καθεδρικούς ναούς της Γαλλίας γίνεται αναπαράσταση της γέννησης του Χριστού τόσο με κούκλες, όσο και με ανθρώπους. Στη νότια Γαλλία, ένα μεγάλο κούτσουρο καίει στο τζάκι από τα Χριστούγεννα μέχρι και την Πρωτοχρονιά, έθιμο που συναντάμε και τη χώρα μας, γνωστό ως "Χριστόξυλο".

Γερμανία

Οι Γερμανοί δίνουν μεγάλο βάρος στη διακόσμηση των σπιτιών τους την περίοδο των εορτών των Χριστουγέννων. Γύρω από τα παράθυρα βάζουν ηλεκτρικά κεράκια ή λαμπιόνια και στα τζάμια τοποθετούν πολύχρωμες χριστουγεννιάτικες φιγούρες. Στα περισσότερα σπίτια κάτω από το δέντρο υπάρχει και η παραδοσιακή φάτνη.

Επίσης, στη Γερμανία συναντάται συχνά η το έθιμο του λεγόμενου "Adventskranz". Πρόκειται για ένα κηροπήγιο με τέσσερις θέσεις, που συμβολίζει τις τέσσερις τελευταίες εβδομάδες πριν τα Χριστούγεννα. Κάθε Κυριακή τοποθετούν ένα κερί στο κηροπήγιο αυτό, μετρώντας αντίστροφα το χρόνο που απομένει για τον ερχομό των Χριστουγέννων.

Ιταλία

Στην Ιταλία, την παραμονή των Θεοφανίων, η καλή μάγισσα Μπεφάνα, πετάει με τη μαγική της σκούπα από σπίτι σε σπίτι και κατεβαίνοντας από την καμινάδα, γεμίζει με παιχνίδια τα παπούτσια των καλών παιδιών. Πιστεύεται ότι τα κακά παιδιά θα βρουν, αντί για το δώρο τους, ένα τσουβάλι κάρβουνο

Σικελία

Οι χωρικοί βγάζουν τα μεσάνυχτα των Χριστουγέννων νερό από τα πηγάδια και ραντίζουν τα ζώα τους, γιατί πιστεύουν ότι το νερό αυτό είναι αγιασμένο, επειδή την ίδια ώρα γεννιέται και ο Σωτήρας του κόσμου.

Σαρδηνία

Στη Σαρδηνία πιστεύουν ότι όποιος γεννηθεί τη νύχτα των Χριστουγέννων και μάλιστα τα μεσάνυχτα, φέρνει την ευλογία του Θεού όχι μόνο στους δικούς του, αλλά και στους γείτονες των εφτά σπιτιών που βρίσκονται πιο κοντά στο δικό του.

Πολωνία

Στις αγροτικές περιοχές της Πολωνίας πιστεύουν ότι τα νεαρά κορίτσια που αλέθουν την παραμονή των Χριστουγέννων, θα παντρευτούν σύντομα. Ένα άλλο χριστουγεννιάτικο έθιμο θέλει τα ανύπαντρα κορίτσια να κρυφακούν τις συζητήσεις των γειτόνων. Αν κατά τη διάρκεια της συζήτησης ακούσουν την λέξη "πήγαινε" μπορούν να είναι σίγουρες ότι θα παντρευτούν μέσα στον επόμενο χρόνο, αν όμως ακούσουν την λέξη "κάθισε" αυτό σημαίνει ότι η μέρα του γάμου τους μάλλον θα αργήσει αρκετά.

Ρωσία

Οι ρώσικες οικογένειες έχουν τη συνήθεια, τη νύχτα των Χριστουγέννων, να ντύνουν στα άσπρα μια κοπέλα του σπιτιού, η οποία και αναπαριστά την Παναγία.

Κίνα

Οι Κινέζοι που πιστεύουν στον Χριστό στολίζουν χριστουγεννιάτικα δέντρα με πολύχρωμα στολίδια που έχουν κατασκευάσει από χαρτί, όπως λουλούδια, γιρλάντες και φαναράκια. Τα παιδιά κρεμάνε βαμβακερές κάλτσες, περιμένοντας τον Λαμ Κουνγκ Κουνγκ, δηλαδή τον "Καλό γερο-πατέρα", να τους φέρει τα γλυκά και τα δώρα τους.

Ιαπωνία

Οι Ιάπωνες περιμένουν την παραμονή των Χριστουγέννων τον δικό τους Αϊ-Βασίλη, τον Χοτέισο, που έχει μάτια και πίσω από το κεφάλι του και κρατάει μια μεγάλη σακούλα με παιχνίδια.

Επιστολή Δ' τάξης για ανακύκλωση

6/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Άρνισσας
Τηλ. 23810 31234
e-mail: mail@dim-arniss.pel.sch.gr

Άρνισσα, 20-11-2013

Αξιότιμε κύριε Δήμαρχε

Είμαστε οι μαθητές της Δ΄ Τάξης του Δημοτικού Σχολείου Άρνισσας. Θέλαμε να σας ενημερώσουμε για το πρόγραμμα της ανακύκλωσης στην περιοχή μας. Γνωρίζουμε ότι στο Δήμο Έδεσσας λειτουργεί πρόγραμμα ανακύκλωσης για γυαλί, αλουμίνιο, πλαστικό, χαρτί και λευκοσίδηρο. Όλα αυτά μαζεύονται μέσα σε μεγάλους μπλε κάδους. Εμείς ανήκουμε στο Δήμο Έδεσσας, αλλά δεν έχουμε μπλε κάδους και πρόγραμμα ανακύκλωσης. Γνωρίζουμε ότι υπάρχουν κάδοι που τους έχουμε δει σε αποθήκες του χωριού, όμως δεν έχουν μοιραστεί στους δρόμους.

Στο σχολείο μας έχουμε μάθει να ανακυκλώνουμε. Έχουμε χωριστούς κάδους για χαρτί, πλαστικό, αλουμίνιο, λαμπτήρες, τηγανέλαιο, ηλεκτρικές συσκευές και μπαταρίες. Οι δάσκαλοί μας έχουν κανονίσει με κάποιες εταιρείες να έρχονται να παίρνουν όλα τα άλλα εκτός από χαρτί, αλουμίνιο και πλαστικό. Αυτά τα τρία αναγκάζονται να τα πηγαίνουν οι ίδιοι με τα αυτοκίνητά τους στους μπλε κάδους της Έδεσσας. Το σχολείο όμως δεν μπορεί να ανακυκλώνει τα σκουπίδια όλου του χωριού. Έτσι, ενώ εμείς ξέρουμε να ανακυκλώνουμε και θέλουμε να το κάνουμε για να προστατεύουμε το περιβάλλον, δεν έχουμε τους κατάλληλους κάδους για να αξιοποιήσουμε όσα μαθαίνουμε.

Σας παρακαλούμε να ξεκινήσετε και στην Άρνισσα πρόγραμμα ανακύκλωσης, γιατί έχουμε και εμείς ίσα δικαιώματα με τα παιδιά που ζουν στην Έδεσσα. Παρακαλούμε να μας ενημερώσετε για τις ενέργειές σας.

Με εκτίμηση
Οι μαθητές της Δ΄ τάξης

Ανδρονικίδης Θοδωρής, Γκέσιου Χρυσάνθη, Καραβίτη Άννα, Νάντση Παρασκευή, Νιώτη Ελισάβετ, Ιωάννα Ραφαέλα Ολίδου, Παπαδοπούλου Ειρήνη, Ποκιάκης Νίκος, Σηπάκη Μαριάνα, Σόφη Σιδερά

ΒΑΡΒΑΡΙΤΣΑ

Η Αγία Βαρβάρα είναι η προστάτιδα του χωριού μας και για να την τιμήσου- με υπάρχει το έθιμο του ανάμματος της φωτιάς. Την παραμονή της γιορτής της λοιπόν μετά το τέλος του εσπερινού σε κάθε γειτονιά παρέες νέων αγοριών (συνήθως) ανάβουν φωτιές. Η φωτιά συμβολίζει την φωτιά που άναψε ο Πατέρας της για να την κάψει επειδή ήταν χριστιανή. Όταν είναι όλοι γύρω από την φωτιά τραγουδούν το τραγούδι.

<<Βαρβαρίτσα, Νικολίτσα, κάρο ξύλα, κάρο αλεύρι, Βάρβαρα>>.

Επειδή είναι περίοδος νηστείας οι γονείς φτιάχνουν νηστίσιμους λουκουμάδες και τους σερβίρουν με ζάχαρη και μέλι.

Θανάσης Στοΐδης – ΣΤ΄ τάξη

ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΝΙΣΣΑΣ

Η ποδοσφαιρική ομάδα του Μέγα Αλέξανδρου 'Αρνισσας είναι μια από τις πιο ιστορικές ομάδες του Νομού Πέλλας. Ιδρύθηκε από τότε νέους κατοίκους του χωριού τους τωρινούς παπτούδες μας «1954». Τα χρώματα της ομάδας είναι μπλε και άσπρο που συμβολίζει την Ελλάδα και έχει έμβλημα την προτομή του Μεγάλου Αλεξάνδρου το βασιλιά της Μακεδονίας από τον οποίο πήρε το όνομα.

Η ομάδα ξεκίνησε με 25 παίκτες. Τότε οι ποδοσφαιριστές έπαιζαν με την δική του εμπειρία χωρίς προπονητές. Από τότε μέχρι τώρα έχουν περάσει πολλοί Πρόεδροι από την ομάδα, ένας από αυτούς ήταν ο Χατζηχαρίσης Σωτήρης. Η ομάδα από τότε μέχρι σήμερα έχει αγωνιστεί τις περισσότερες φορές στην Α' κατηγορία του ερασιτεχνικού πρωταθλήματος του Νομού.

Σήμερα η ομάδα έχει την ακαδημία με παιδιά ηλικίας 11 με 15 ετών και την μεγάλη ομάδα ανδρών ηλικίας 17 με 40 ετών. Ο τωρινός προπονητής της ομάδας είναι ο κ. Μπαϊρακταρίδης Χρήστος και Πρόεδρος της ομάδας εδώ και 7 χρόνια είναι ο κ. Γκέσιος Γεώργιος από τον οποίο συγκεντρώσαμε τις πληροφορίες .

Μαρία Γκέσιου – ΣΤ΄ τάξη

γκαζές (βόλοι, μπίλιες)

Το παιχνίδι παιζότανε στους χωματόδρομους, άραγε που αλλού, αφού η λέξη άσφαλτος ήταν σχεδόν άγνωστη.

Οι βόλοι ήταν μικρές μπαλίτσες από χώμα (κεραμεικές, θα λέγαμε σήμερα) βαμμένες με διάφορα χρώματα. Οι γυάλινοι βόλοι λεγόντουσαν "γκαζές" και ήταν ακριβοί και δυσεύρετοι. Γι αυτό και στα παιχνίδια επιδιωκόμενος στόχος ήταν το κέρδος των ακριβών βόλων των αντιπάλων. Υπήρχαν φυσικά και οι κλόκες, οι μεγάλες σιδερένιες μπάλες, οι λεγόμενες μάνες. Οι αγοραστές τις λέγαμε τζιτζιλόνες, ήταν χρωματιστές και ακριβότερες

Το πιο συνηθισμένο παιχνίδι με βώλους ήταν να στρώνονται μερικοί βώλοι (κάθε βώλος και παιδί) σε μια σειρά, σχεδόν κολλητοί μεταξύ τους ή σε σχήμα τριγώνου (όπως στο μπιλιάρδο) και τα παιδιά να ρίχνουν καθένα το δικό του βώλο από κάποια καθορισμένη (με γραμμή στο χώμα) απόσταση, προσπαθώντας να πετύχουν κάποιον απο τους "στρωμένους" βώλους. Οποιο βώλο πετύχαινε το παιδί, τον κέρδιζε. Συνέχιζε μέχρι να αποτύχει. Είχε το δικαίωμα να βάλει τον βόλο, την μάννα, ανάμεσα στα δάκτυλα του ενός χεριού και με το μεσαίο δάκτυλο του άλλου χεριού, δίνοντας δύναμη και σημαδεύοντας, προσπαθούσε να πετύχει τους επόμενους βόλους. Συνήθως όμως η γκαζά δεν έμπαινε στο στρώσιμο, επειδή όποιο παιδί την είχε προτιμούσε να τη κρατάει για να σημαδεύει, επειδή ήταν πιο εύστοχη και δεν έχανε το σχήμα της. Οι χωματένιοι βώλοι χάναν γρήγορα τη λεία εξωτερική τους επιφάνεια και, μετά από κάμποσα παιχνίδια, σπάγαν

κιόλας. Χαρακτηριστικές οι εικόνες με τους παλιούς συμμαθητές και φίλους να κατεβαίνουν στο γήπεδο μα σακουλάκια γεμάτο βόλους, κλόκες, τζιτζιλόνες και άλλα ...μικρά γυάλινα, χωμάτινα και σιδερένια πολεμοφόδια!

Ας δούμε μερικές λέξεις που αφορούν αυτό το παιχνίδι

- γκεζί, το, δημ. (και γκεζάκι)=γκεζάκι (βλ. λ.)¦¦ σύνολον ομοκέντρων κύκλων χαρασσομένων επί του εδάφους και αποτελούντων τον στόχον εις την παιδιάν «το γκεζάκι» (βλέπε : παρακάτω)
- γκεζάκι, το, δημ. παιδιά ομοιάζουσα προς την "ώμιλλαν" των αρχαίων, καθ' ήν οι παίκται αμιλλώνται να ρίψουν εξ ορισμένης αποστάσεως βώλους ή άλλα αντικείμενα εντός στόχου αποτελουμένου εξ ομοκέντρων κύκλων κεχαραγμένων επί του εδάφους (πρβλ. γκεζί)
- γκεζερίζω, δημ. (και γκεζερώ, τουρκ. λ.) περιφέρομαι εδώ κι εκεί, τριγυρίζω, περιπλανώμαι ασκόπως.
- οι λέξεις "γκεζί", "γκεζάκι", "γκεζερίζω", από το λεξικό Ι. Σταματάκου, σελ. 897

Πολλοί υποστηρίζουν ότι η λέξη γκαζάκι προέρχεται από τουρκικό kesek, «βώλος, μπίλια». (Στο τουρκοαγγλικό: kesek = clod, sod, turf, δηλ. σβόλος χώματος, και οι μπίλιες ήταν από πηλό πριν γίνουν γυάλινες.)

ή γκεζί, που σημαίνει κύκλος στα τουρκικά. (Δεν αποκλείεται: gezi = circuit, outing, tour, trip, voyage, excursion.)

Η Μάχη του Οστρόβου

4-5 Νοεμβρίου 1912: Απελευθέρωση της περιοχής μας από την Τουρκοκρατία μετά από 530 χρόνια

Του Παπαλαζάρου Ιωάννη, Εκπαιδευτικού

Τον Οκτώβριο του 1912, μετά από τη γιγαντιαία και νικηφόρα προέλαση του Ελληνικού Στρατού, απελευθερώθηκαν, ως γνωστόν, οι πόλεις της Κεντρικής Μακεδονίας Βέροια και Νάουσα (16 - 17 Οκτωβρίου), Έδεσσα (18 Οκτωβρίου) και Γιαννιτσά (20 Οκτωβρίου), όπου ο στρατός μας χρειάστηκε να δώσει επί ένα διήμερο σκληρές και πολύνεκρες μάχες, για να φτάσει νικητής και τροπαιούχος στις 26 Οκτωβρίου στη Θεσσαλονίκη.

Μετά από την αδικαιολόγητη υποχώρηση της 5ης Μεραρχίας από το Σόροβιτς (Αμύνταιο) ο τουρκικός στρατός σύντομα ανακατέλαβε τη λεκάνη του Οστρόβου (σημ ΔΕΕ: Όστροβο = η σημερινή λίμνη Βεγορίτιδα, αλλά και η κωμόπολη Άρνισσα), κλείνοντας διαβάσεις, δρόμους και επικοινωνίες προς την Έδεσσα, την Δυτική Μακεδονία και το Μοναστήρι, όπου είχε παραταχθεί ο σερβικός στρατός, αναμένοντας ενισχύσεις από ελληνικής πλευράς.

Ήταν επιτακτική ανάγκη να απωθηθεί ο τουρκικός στρατός από τις περιοχές αυτές για να απελευθερωθούν, αλλά παράλληλα να επιτευχθεί και η διάλυσή του ώστε να αποτραπεί οποιαδήποτε απόπειρα των τουρκικών δυνάμεων να προωθηθούν προς την Ήπειρο, όπου ο Ελληνικός Στρατός προετοιμαζόταν για τη μεγάλη επιχείρηση απελευθέρωσης των Ιωαννίνων και της Ηπείρου.

Για το σκοπό αυτό από το Γενικό Στρατηγείο διατάχθηκε γιγαντιαία αναστροφή των ελληνικών δυνάμεων, μέσω του κάμπου των Γιαννιτσών και της Έδεσσας, προς τη Δυτική Μακεδονία, με τελικό προορισμό το Μοναστήρι. Η επιχείρηση αυτή και τα γεγονότα που ακολούθησαν κατά το χρονικό διάστημα από 30 Οκτωβρίου μέχρι 7 Νοεμβρίου 1912 αναφέρονται στην πολεμική ιστορία υπό το όνομα «Επιχειρήσεις του Οστρόβου» γιατί η λεκάνη του Οστρόβου, μεταξύ των ορεινών όγκων Βιτσίου, Βόρα, Βερμίου και Σινιάτσικου, αποτέλεσε το θέατρό τους.

Στις 30 Οκτωβρίου 1912 τέσσερις ελληνικές μεραρχίες, 1η, 3η, 4η, 6η και ένα Σύνταγμα Ιππικού, υπό τις άμεσες διαταγές του Αρχιστράτηγου και Διαδόχου Κωνσταντίνου, ξεκίνησαν από τη Θεσσαλονίκη με αρχικό προορισμό και στόχο την απελευθέρωση της λεκάνης της Βεγορίτιδας, όπου είχαν οχυρωθεί οι τουρκικές δυνάμεις, αποτελούμενες από την 18η Μεραρχία Μοναστηρίου και μια εφεδρική με σύνολο 13.000 ανδρών.

Με συνεχή πορεία τριών ημερών η ελληνική δύναμη κατόρθωσε να διανύσει απόσταση 90 χιλιομέτρων, υπό καταρρακτώδη βροχή και το απόγευμα της 1ης Νοεμβρίου να βρεθεί στην περιοχή της Έδεσσας. Από εκεί η κάθε μονάδα ανέλαβε τη διατεταγμένη αποστολή της. Η 1η Μεραρχία με το Γενικό Στρατηγείο παρέμεινε στη Σκύδρα (Βαρτικόπ). Η 3η Μεραρχία στάθμευσε στην Έδεσσα. Η 4η κατευθύνθηκε στην Φλαμουριά (Πόδος). Η 6η Μεραρχία με το 1ο Σύνταγμα Ιππικού συντάχθηκαν στα υψώματα του Άγρα (Βλάδοβο). Τα επόμενο διήμερο η 4η μετακινήθηκε προς το Κάτω Γραμματικό και η 3η στην Καρυδιά (Τέχοβο).

Ο τουρκικός στρατός είχε οχυρωθεί αμυντικά σε θέσεις της περιοχής, γύρω από τον Άγρα, στη θέση Αγία Παρασκευή κοντά στην Καρυδιά, στο Νησί και με τον κύριο όγκο των δυνάμεών του, τρία πλήρη τάγματα, στα υψώματα της Δροσιάς, των Ξανθογείων (Ροσίλοβου) και ανατολικά της Άρνισσας. Άλλες δυνάμεις του είχαν κλείσει τις ορεινές διαβάσεις του Γκορνίτσοβου (Κέλλης) και της Μπάνιτσας (Βεύης).

Στις 2 Νοεμβρίου η 6η Μεραρχία με το 1ο Σύνταγμα Ευζώνων απέκρουσε επιθέσεις και απώθησε τις τουρκικές δυνάμεις από τον Άγρα. Στις 3 Νοεμβρίου η 3η Μεραρχία ενήργησε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στην περιοχή του Τεχόβου. Την επομένη, 4 Νοεμβρίου, η ίδια μονάδα ανέλαβε την αποστολή να προωθηθεί, μέσω Καρυδιάς, προς το Όσλοβο (Παναγίτσα) και τη Ζέρβη. Δέχτηκε όμως σφοδρά τουρκικά πυρά που την υποχρέωσαν να υποχωρήσει, να συμπτυχθεί και να προωθήσει μόνο ορισμένα αναγνωριστικά της τμήματα μέχρι το βλαχοχώρι Πατετσίν (Πάτημα).

Την ίδια μέρα η 4η Μεραρχία από το Κάτω

→

Γραμματικό, αφού απέκρουσε μικροαντιστάσεις των Τούρκων στην περιοχή, κατέλαβε τις απογευματινές ώρες τα χωριά Κότσανα (Περαία) και Κατράνιτσα (Πύργους) και τμήματά της οχυρώθηκαν σε υψώματα νοτιοανατολικά της Άρνισσας, σε απόσταση βολής από τις τουρκικές θέσεις. Μικρή μονάδα ιππικού ανέλαβε αναγνωριστική αποστολή των εχθρικών θέσεων καθώς και της δυνατότητας επαφής με τον σερβικό στρατό. Έπεσε όμως σε ενέδρα τουρκική και σκοτώθηκαν δύο άνδρες ιππείς της μονάδας. Για την τύχη των οστών των δύο νεκρών θα αναφερθούμε στο τέλος του άρθρου.

Η 6η Μεραρχία προωθήθηκε προς την Άρνισσα κατά μήκος της αμαξιτής οδού, με εμπροσθοφυλακή το 18ο Σύνταγμα Πεζικού, τρεις ημιλαρχίες ιππικού και το 1ο Ευζωνικό Σύνταγμα.

Οι πρώτες συγκρούσεις άρχισαν την πρωία της 4ης Νοεμβρίου και κράτησαν μέχρι αργά το βράδυ, χωρίς όμως αποτέλεσματα θετικά. Η εμπροσθοφυλακή, αφού εξουδετέρωσε μικροαντιστάσεις του εχθρού, κατά τις απογευματινές ώρες κατάφερε να φτάσει στη γραμμή των υψωμάτων νοτιοανατολικά της Άρνισσας, όπου όμως δέχτηκε αντεπιθέσεις και σφοδρά πυρά από αμυνόμενες εχθρικές μονάδες και αναγκάστηκε σε μερική υποχώρηση. Με ενισχύσεις της Μεραρχίας αντεπιτέθηκε και κατάφερε να απωθήσει τον εχθρό στις αρχικές του θέσεις. Νυχτερινή επίθεση που επιχειρήθηκε από το 1ο Σύνταγμα Ευζώνων, συνάντησε τη λυσσώδη αντίδραση των τουρκικών δυνάμεων και δεν έφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Την επόμενη ημέρα (5 Νοεμβρίου 1912) η επίθεση γενικεύθηκε και ο τουρκικός στρατός υποχρεώθηκε σε υποχωρητικούς ελιγμούς. Μέχρι το απόγευμα της ημέρας αυτής ο ελληνικός στρατός είχε επιβληθεί ολοκληρωτικά και το 1ο Ευζωνικό Σύνταγμα, που με τους 8 λόχους του πρωταγωνίστησε στις συμπλοκές, απελευθέρω- νε την περιοχή μας και έμπαινε πρώτο θριαμβευτικά στην κωμόπολη του Οστρόβου (Άρνισσα).

Έτσι από την αυγή της 5ης Νοεμβρίου άνοιγε μια καινούρια σελίδα για τους υπόδουλους χριστιανούς κατοίκους της Άρνισσας, του Αγίου Αθανασίου, του Γραμματικού, της Ζέρβης, των Ξανθογείων και όλων των οικισμών της λεκάνης της Βεγορίτιδας, ένα μήνυμα ελπιδοφόρο για τη ζωή τους, για την τιμή τους, για την ασφάλεια και την προκοπή τους. Ξημέρωσε μια καινούργια μέρα, όπου όλα έλαμπαν από τον ήλιο της δικαιοσύνης και της ελευθερίας, που επέστρεφε επιτέλους στον τόπο της ύστερα από 530 μαρτυρικά χρόνια αβάσταχτης σκλαβιάς υπό τον τουρκικό ζυγό (1382-1912).

Πολύχρονοι αγώνες, αμέτρητες θυσίες και άφθονο αίμα μαρτύρων συντοπιτών μας κατά τον Μακεδονικό Αγώνα που είχε προηγηθεί, εύρισκαν επιτέλους την αιώνια λύτρωση και τη δικαίωσή τους με τη νικηφόρο προέλαση του Ελληνικού Στρατού και την απελευθέρωση της Μακεδονίας.

[...]

Κων/να Γέσιου, Τραϊανός Σερέτης – ΣΤ΄ τάξη

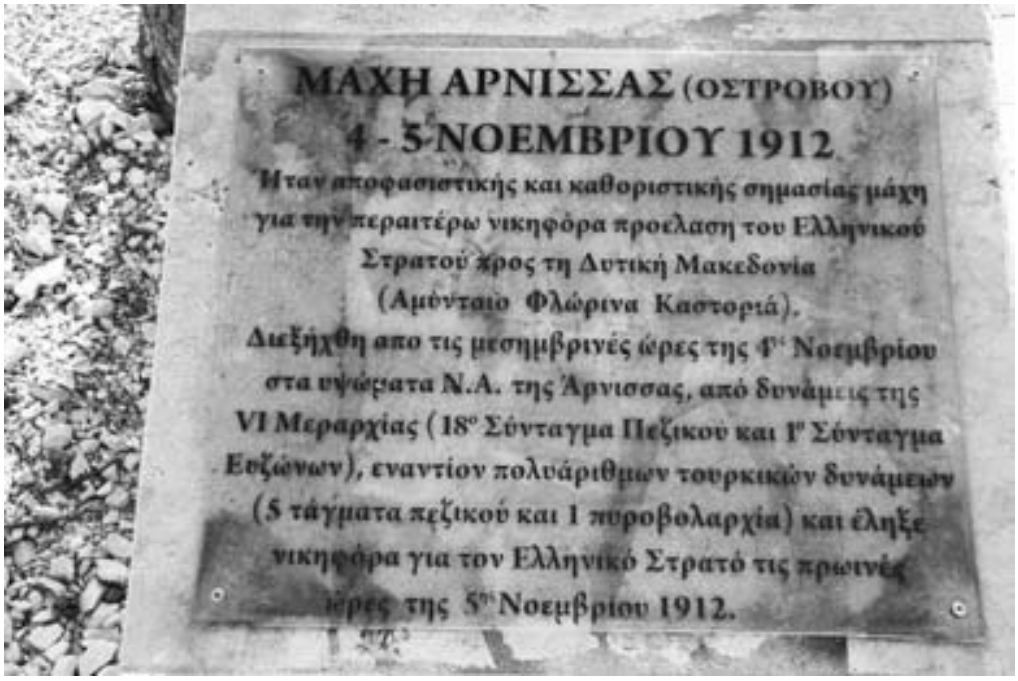

Στον Κ. Π. Καβάφη είναι αφιερωμένο το έτος 2013 με αφορμή τη συμπλήρωση 150 χρόνων από τη γέννηση του Αλεξανδρινού ποιητή (1863 – 1933)

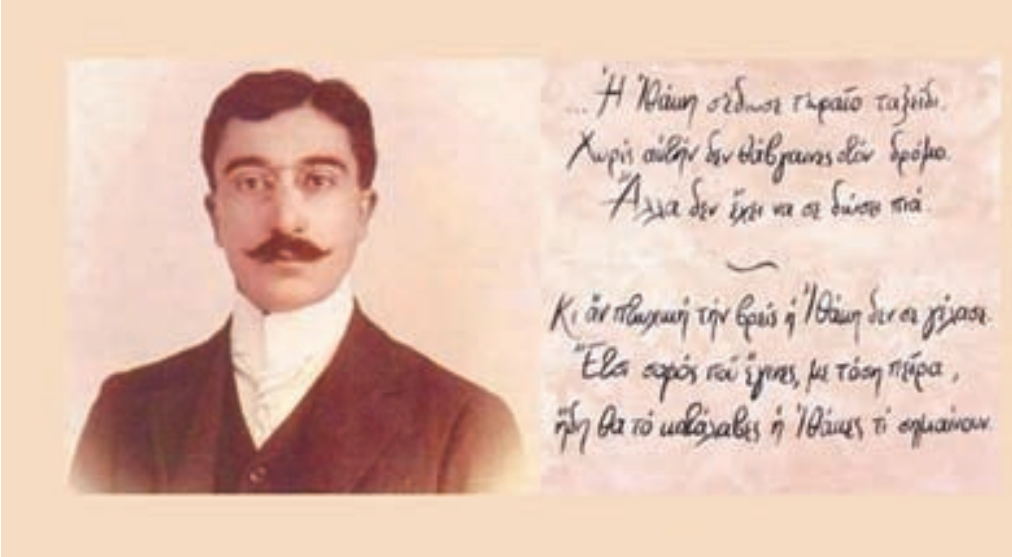

Κωνσταντίνος Καβάφης

Ο Κωνσταντίνος Π.Καβάφης, ένας από τους σημαντικότερους και αναγνωρισμένους παγκόσμιους ποιητές, σημάδεψε με τα έργα του την νεοελληνική λογοτεχνία στα νεότερα χρόνια. Ο Καβάφης, γόνος φαναριώτικης οικογένειας, γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1863, στα χρόνια που άκμαζε εκεί η ελληνική κοινότητα. Εκεί, στην πόλη με την τεράστια ιστορική μνήμη και την ελληνιστική παράδοση στα γράμματα και τις τέχνες, ο Καβάφης έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του. Ο Καβάφης ενδιαφερόταν για την ιστορία των ελληνιστικών χρόνων, που τους χαρακτήριζε η παρακμή, μέσα από την οποία έπλασε την ατμόσφαιρα που διαποτίζει την ποίησή του.

Τα χαρακτηριστικά της ποίησής του είναι το ειρωνικό ύφος, η λιτότητα στην έκφραση, η ιστορία και φιλοσοφική θεματολογία, η ειρωνική στάση στα πράγματα. Τα ποιήματά του πλησιάζουν τον πεζό λόγο και χαρακτηρίζονται από μια ιδιαίτερη γλώσσα, με στοιχεία της καθαρεύουσας κυρίως, αλλά και την δημοτικής, καθώς και ιδιωματισμούς από την Αλεξάνδρεια και την Πόλη.

Τα αναγνωρισμένα από τον ίδιο ποιήματα είναι 154.Το πρώτο χρονολογικά ποίημα είναι τα Τείχη (1896) και το τελευταίο Εις τα περίχωρα της Αντιοχείας (1933). Ο Καβάφης με την ποίησή του προβάλλει την αξιοπρεπή στάση απέναντι στα πράγματα κατά τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου και χρησιμοποιεί το διδακτικό ύφος. Θεωρείται κορυφαίος ποιητής όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και του παγκόσμιου πολιτισμού.

Θανάσης Στοΐδης,
Αλεξάνδρα Χούκι,
Κωνσταντίνα Βερικούκη,
Γεωργία Σουγάρη,
Κωνσταντίνα Γέσιου
– ΣΤ΄ τάξη

Ἰθάκη

Σὰ βγεῖς στὸν πηγαιμὸ γιὰ τὴν Ἰθάκη,
νὰ εὔχεσαι νά ᾽ναι μακρὺς ὁ δρόμος,
γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις.
Τοὺς Λαιστρυγόνας καὶ τοὺς Κύκλωπας,
τὸν θυμωμένο Ποσειδῶνα μὴ φοβᾶσαι,
τέτοια στὸν δρόμο σου ποτέ σου δὲν θὰ βρεῖς,
ἂν μέν᾽ ἡ σκέψις σου ὑψηλή, ἂν ἐκλεκτὴ
συγκίνησις τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα σου ἀγγίζει.
Τοὺς Λαιστρυγόνας καὶ τοὺς Κύκλωπας,
τὸν ἄγριο Ποσειδῶνα δὲν θὰ συναντήσεις,
ἂν δὲν τοὺς κουβανεῖς μὲς στὴν ψυχή σου,
ἂν ἡ ψυχή σου δὲν τοὺς στήνει ἐμπρός σου.
Νὰ εὔχεσαι νά ᾽ναι μακρὺς ὁ δρόμος.
Πολλὰ τὰ καλοκαιρινὰ πρωινὰ νὰ εἶναι
ποῦ μὲ τί εὐχαρίστηση, μὲ τί χαρὰ
θὰ μπαίνεις σὲ λιμένας πρωτοειδωμένους.
Νὰ σταματήσεις σ᾽ ἐμπορεῖα Φοινικικά,
καὶ τὲς καλὲς πραγμάτειες ν᾽ ἀποκτήσεις,
σεντέφια καὶ κοράλλια, κεχριμπάρια κ᾽ ἔβενους,
καὶ ἡδονικὰ μυρωδικὰ κάθε λογῆς,
ὅσο μπορεῖς πιὸ ἄφθονα ἡδονικὰ μυρωδικά.
Σὲ πόλεις Αἰγυπτιακὲς πολλὲς νὰ πᾷς,
νὰ μάθεις καὶ νὰ μάθεις ἀπ᾽ τοὺς σπουδασμένους.
Πάντα στὸ νοῦ σου νά ᾽χεις τὴν Ἰθάκη.
Τὸ φθάσιμον ἐκεῖ εἶν᾽ ὁ προορισμός σου.
Ἀλλὰ μὴ βιάζεις τὸ ταξίδι διόλου.
Καλλίτερα χρόνια πολλὰ νὰ διαρκέσει.
Καὶ γέρος πιὰ ν᾽ ἀράξεις στὸ νησί,
πλούσιος μὲ ὅσα κέρδισες στὸν δρόμο,
μὴ προσδοκώντας πλούτη νὰ σὲ δώσει ἡ Ἰθάκη.
Ἡ Ἰθάκη σ᾽ ἔδωσε τ᾽ ὡραῖο ταξίδι.
Χωρὶς αὐτὴν δὲν θά ᾽βγαινες στὸν δρόμο.
Ἄλλα δὲν ἔχει νὰ σὲ δώσει πιά.
Κι ἂν πτωχικὴ τὴν βρεῖς, ἡ Ἰθάκη δὲν σὲ γέλασε.
Ἔτσι σοφὸς ποὺ ἔγινες, μὲ τόση πεῖρα,
ἤδη θὰ τὸ κατάλαβες οἱ Ἰθάκες τὶ σημαίνουν

Σχεδιάστε σωστά τον λαχανόκηπό σας

«Προετοιμασία της τράπεζας σπόρων»

Προτού ξεκινήσετε τον λαχανόκηπό σας, καταστρώστε ένα σωστό πλάνο. Αφού με τον λαχανόκηπο σκοπεύετε να αντιμετωπίσετε κάποιες ανάγκες, σχεδιάστε τον έτσι ώστε να μπορεί να καλύψει όλες αυτές τις ανάγκες. Παράδειγμα: Για να τροφοδοτήσετε με λαχανικά μια οικογένεια τεσσάρων ατόμων όλο τον χρόνο, ο λαχανόκηπός σας πρέπει να έχει εμβαδόν 100 τετραγωνικά μέτρα τουλάχιστον, χωρίς να υπολογίζουμε τους διαδρόμους.

Βασικά ερωτήματα

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Ποιος θα κάνει την περισσότερη δουλειά στον λαχανόκηπο που σχεδιάζετε; Θα είναι ένα οικογενειακό πρόγραμμα όπου θα συμμετέχουν και τα άλλα μέλη της οικογένειας ή η δουλειά θα γίνεται μόνο από σας; Θα είναι μια απασχόληση του Σαββατοκύριακου ή θα μπορείτε να ασχολείσθε κάθε μέρα; Όλα αυτά έχουν τη σημασία τους γιατί από αυτές τις προϋποθέσεις εξαρτάται πόσο μεγάλος θα είναι ο κήπος σας και πόσο καλά καλλιεργημένος. Να θυμάστε ότι ένας μικρός αλλά καλά φροντισμένος κήπος χωρίς ζιζάνια παράγει περισσοτερα λαχανικά από ένα μεγάλο κήπο γεμάτο αγριόχορτα.

Το αμέσως επόμενο ερώτημα είναι θέμα γούστου. Ποια λαχανικά αρέσουν σ' εσάς και στην οικογένειά σας; Κάντε λοιπόν ένα κατάλογο με τις οικογενειακές σας προτιμήσεις σε λαχανικά και κατατάξτε τα με σειρά προτίμησης. Θα είναι ένας πολύ χρήσιμο κατάλογος για να αποφασίσετε ποιά λαχανικά θα φυτέψετε και σε πόση έκταση. Καθώς θα σχεδιάζετε τον κήπο σας, θυμηθείτε να σημειώσετε την εποχικότητα του κάθε είδους που επιλέγετε.

Βασικό επίσης ερώτημα είναι το πώς σχεδιάζετε να χρησιμοποιήστε τα λαχανικά που παράγετε. Αν σκοπεύετε να τα κονσερβάρετε ή να να τα αποξηράνετε ή να τα βάλετε στην κατάψυξη ή να τα αποθηκεύσετε με κάποιο τρόπο, αυτό επηρεάζει το πόσα λαχανικά θα φυτέψετε, ακόμα και το ποιες ποικιλίες θα επιλέξετε.

Μικρά μυστικά του σχεδιασμού

Σχεδιάστε τον κήπο σας πρώτα στο χαρτί. Καταστρώστε ένα χάρτη του κήπου, όπου θα φαίνεται η διάταξη και ο χώρος των διάφορων φυτών. Αν θέλετε ο κήπος σας να παράγει όλο τον χρόνο, πρέπει να καταστρώσετε ανοιξιάτικο, καλοκαιρινό και φθινοπωρινό πλάνο κήπου.

Σχεδιάστε τον λαχανόκηπό σας νωρίς και αγοράστε ή παραγγείλετε τους σπόρους σας από τον Ιανουάριο ή τον Φεβρουάριο. Μερικά λαχανικά μπορούν να φυτευτούν από τον Ιανουάριο σε κλειστό χώρο.

Στον χάρτη του κήπου σας τοποθετήστε τα ψηλά και αναρριχώμενα φυτά στο βόρειο μέρος για να μην κόβουν τον ήλιο στα χαμηλότερα.

Ομαδοποιήστε τα φυτά σας σύμφωνα με το μάκρος της καλλιεργητικής τους περιόδου. Φυτέψτε τα ανοιξιάτικα λαχανικά μαζί ούτως ώστε τα επόμενα φυτά να μπορούν να φυτευτούν στους χώρους των φυτών που ωρίμασαν. Λάβετε υπ' όψη σας και το μάκρος της περιόδου συγκομιδής εκτός από τον χρόνο ωρίμανσης.

Τοποθετήστε τα πολυετή φυτά (π.χ. αγκινάρες) στα πλάγια του κήπου για να μην καταστραφούν από το ετήσιο όργωμα ή σκάψιμο. Τέλος, εφαρμόστε αμειψισπορά: Προσπαθήστε να μην φυτεύετε τα ίδια ή παρόμοια λαχανικά στο ίδιο σημείο κάθε χρόνο.

Η επιλογή του χώρου

Το ερώτημα πόσο χώρο διαθέτετε είναι ένα καίριο ερώτημα. Αν δεν τίθεται για σας ζήτημα περιορισμένου χώρου, προσέξτε να μη βάλετε κήπο μεγαλύτερο απ' όσο χρειάζεστε. Αν πάλι ο χώρος σας είναι περιορισμένος, μπορείτε να τον επεκτείνετε αξιοποιώντας γλάστρες και ζαρντινιέρες, ακόμα και σακούλες. Εφ' όσον οι ανάγκες των φυτών σε φως, νερό και όγκο χώματος ικανοποιούνται, οι γλάστρες, ζαρντινιέρες και σακούλες μπορούν να τοποθετηθούν οπουδήποτε: Σε διαδρόμους, αυλές, παράθυρα, βεράντες, μπαλκόνια και ταράτσες.

Ο κήπος σας πρέπει να δέχεται τουλάχιστον πέντε με έξη ώρες ήλιο κάθε μέρα. Τα φυλλώδη φυτά μπορούν να αντέχουν και λιγότερο ήλιο. Αλλά τα φυτά που παράγουν καρπούς, όπως οι πιπεριές και οι τομάτες, πρέπει να έχουν όσο περισσότερο ήλιο γίνεται.

Αποφεύγετε να φυτεύετε κοντά ή κάτω από δένδρα ή θάμνους επειδή η σκιά και ο ανταγωνισμός για θρεπτικές ουσίες και νερό μπορεί να μειώσουν την ανάπτυξη των λαχανικών. Αν πάλι πρέπει να φυτέψετε κοντά σε δένδρα, παραχωρήστε τα πιο ηλιόλουστα σημεία σε φυτά που δίνουν καρπούς ή σπόρους. Τα φυτά που δίνουν φύλλα ή ρίζες μπορούν να φυτευτούν σε μερική σκιά.

Επειδή τα λαχανικά απαιτούν πολύ νερό, ιδιαίτερα σε ξηρές περιόδους, ένας χώρος κοντά στο σπίτι σας προσφέρει πλεονεκτήματα, επειδή γύρω από το σπίτι υπάρχει συνήθως άφθονο νερό. Επίσης, δουλεύουμε πιο εύκολα και πιο συχνά στον κήπο, αν αυτός βρίσκεται κοντά στο σπίτι.

Αν ο χώρος που έχετε είναι πολύ κατηφορικός ή έχει κακή αποστράγγιση, μπορείτε να τον βελτιώσετε με υψωμένα παρτέρια. Μόνιμα υψωμένα παρτέρια μπορούν να δημιουργηθούν με παλιά δοκάρια ή τσιμεντόλιθους ή άλλο ανθεκτικό στην υγρασία υλικό. Ο κλειστός χώρος που δημιουργείται πρέπει να γεμίσει από ένα μείγμα καλού χώματος και κομπόστ. Τα μόνιμα υψωμένα παρτέρια είναι εύκολα στην καλλιέργεια και απαιτούν λιγότερο κόπο για τον έλεγχο των ζιζανίων και, το σημαντικότερο, λύνουν το πρόβλημα του προβληματικού χώρου ή του προβληματικού χώματος. Τα παρτέρια αυτά μπορούν να έχουν οποιεσδήποτε διαστάσεις, αλλά τα στενά παρτέρια (1 με 1,2 μέτρα πλάτος) μας επιτρέπουν να φτάνουμε εύκολα το κέντρο τους χωρίς να χρειαστεί να πατάμε στο παρτέρι.

Οι εποχές της φύτευσης

Τα λαχανικά χωρίζονται σε

Συν. στην 16η σελ.

Ο Άγιος Δημήτριος ο Μυροβλύτης

Ο Άγιος Δημήτριος γεννήθηκε περί το 280 - 284 μ.Χ. και μαρτύρησε επί των αυτοκρατόρων Διοκλητιανού και Μαξιμιανού το 303 μ.Χ. ή το 305 μ.Χ. ή (το πιο πιθανό) το 306 μ.Χ.

Ο Δημήτριος ήταν γόνος αριστοκρατικής οικογένειας στη Θεσσαλονίκη. Σύντομα ανελίχθηκε στις βαθμίδες του Ρωμαϊκού στρατού με αποτέλεσμα σε ηλικία 22 ετών να φέρει το βαθμό του χιλιάρχου. Ως αξιωματικός του ρωμαϊκού στρατού κάτω από τη διοίκηση του Τετράρχη (και έπειτα αυτοκράτορα) Γαλερίου Μαξιμιανού, όταν αυτοκράτορας ήταν ο Διοκλητιανός, έγινε χριστιανός και φυλακίστηκε στην Θεσσαλονίκη το 303 μ.Χ., διότι αγνόησε το διάταγμα του αυτοκράτορα Διοκλητιανού «περί αρνήσεως του χριστιανισμού». Μάλιστα λίγο νωρίτερα είχε ιδρύσει κύκλο νέων προς μελέτη της Αγίας Γραφής.

Στη φυλακή ήταν και ένας νεαρός χριστιανός ο Νέστορας (βλέπε 27 Οκτωβρίου), ο οποίος θα αντιμετώπιζε σε μονομαχία τον φοβερό μονομάχο της εποχής Λυαίο. Ο νεαρός χριστιανός πριν τη μονομαχία επισκέφθηκε τον Δημήτριο και ζήτησε τη βοήθειά του. Ο Άγιος Δημήτριος του έδωσε την ευχή του και το αποτέλεσμα ήταν ο Νέστορας να νικήσει το Λυαίο και να προκαλέσει την οργή του αυτοκράτορα. Διατάχθηκε τότε να θανατωθούν και οι δύο, Νέστορας και Δημήτριος.

Οι συγγραφείς εγκωμίων του Αγίου Δημητρίου, Ευστάθιος Θεσσαλονίκης, Γρηγόριος ο Παλαμάς και Δημήτριος Χρυσολωράς, αναφέρουν ότι το σώμα του Αγίου ετάφη στον τόπο του μαρτυρίου, ο δε τάφος μετεβλήθη σε βαθύ φρέαρ που ανέβλυζε μύρο, εξ ου και η προσωνυμία του Μυροβλήτου.

Στις βυζαντινές εικόνες αλλά και στη σύγχρονη αγιογραφία ο Άγιος Δημήτριος παρουσιάζεται αρκετές φορές ως καβαλάρης με κόκκινο άλογο (σε αντιδιαστολή του λευκού αλόγου του Αγίου Γεωργίου) να πατά τον άπιστο Λυαίο.

Σήμερα ο Άγιος Δημήτριος τιμάται ως πολιούχος Άγιος της Θεσσαλονίκης.

Ένα από τα πολλά θαύματα του Αγίου είναι και το εξής. Το 1823 μ.Χ. οι Τούρκοι που ήταν αμπαρωμένοι στην Ακρόπολη της Αθήνας ετοίμαζαν τα πυρομαχικά τους για να χτυπήσουν με τα κανόνια τους, τους Έλληνες που βρισκόντουσαν στον ναό του Αγίου Δημητρίου, μα ο Άγιος Δημήτριος έκανε το θαύμα του για να σωθούν οι Χριστιανοί και η πυρίτιδα έσκασε στα χέρια των Τούρκων καταστρέφοντας και τμήμα του μνημείου του Παρθενώνα. Για να θυμούνται αυτό το θαύμα, ο ναός λέγεται από τότε Άγιος Δημήτριος Λουμπαρδιάρης, από την λουμπάρδα δηλαδή το κανόνι των Τούρκων που καταστράφηκε.

Δημήτρης Γιαλαμουίδης – ΣΤ` τάξη

Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Ένα κτίριο με ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή ειναι ο Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο του χωριού. Χτίστηκε τον 18ο αιώνα και προστάτεψε πολλές φορές το χωριό και του κατοίκους από τους Τούρκους. Είναι μια ιστορική εκκλησία μικρή σε μέγεθος και χαμηλή. Έχει πολλές τοιχογραφίες, αγιογραφημένο τέμπλο και πολλές παλιές εικόνες. Έξω υπάρχουν τα κοιμητήρια ,πολλά κυπαρίσσια και είναι πολύ γραφική. Τα συναισθήματα που νιώθω εγώ και φαντάζομαι όλοι όσοι την επισκέπτονται είναι ηρεμία και γαλήνη. Επίσης θαυμασμό μου προκαλεί το γεγονός ότι είναι ένα μέρος που επισκεπτόμαστε πολύ συχνά. Η υπέροχη θέα της λίμνης συμπληρώνει όλο αυτό το μεγαλείο.

Νικολαΐδης Δημήτρης – ΣΤ` τάξη

Ο προπάππος μου στον πόλεμο του `40

Ο προ-παππούς μου Ευδόξιος Παπατραΐανός, πατέρας του παππού μου ΤραΐΑνού,ήταν γεννημένος το 1912. Πολέμησε με τους Ιταλούς το 1940 μόλις 28 χρονών, αφήνοντας πίσω μια γυναίκα και δύο παιδιά. Πάνω στα βουνά της Πίνδου μαζί με τη διμοιρία του,από εφτά άτομα, στο ύψωμα 731 με αρχηγό τον ίδιο πάνω στο άλογό του όπου αυτό βρισκόταν στα βουνά της Αλβανίας. Εκεί το χιόνι έφτανε το ένα μέτρο και το κρύο ήταν πολύ τσουχτερό παθαίνοντας κρυοπαγήματα .Το ψωμί ήταν παγωμένο με αποτέλεσμα να μένουν νηστικοί. Συμπολεμιστές τους ήταν κυρίως Κρητικοί. Με τα λεγόμενα του παππού μου, όσα του είχε πει ο πατέρας του, η επιστράτευση ξεκινούσε από Αμύνταιο, Κοζάνη ,Φλώρινα από ηλικία 18-50. Ένα γεγονός ήταν ότι η διμοιρία του σκότωσε σε μια πηγή 7 Ιταλούς.Οι νεκροί φτάνανε πάνω από 13.000 άνθρωποι και τα ζώα πάνω από 20.000 για το λόγο το ότι είτε ψοφούσαν απ΄ το κρύο ή απ'το μεγάλο φορτίο ή τα τρώγανε για να επιζήσουν.

Μαρία Γκέσιου –ΣΤ` τάξη

Ο πολύ λαίμαργος λύκος που έφαγε το δάσος

Κατάπιε όλα τα δέντρα,
όλα τα λουλούδια,
όλους τους θάμνους, τα πουλιά,
όλα τα μαυροπούλια,
κατάπιε όλες τις χελώνες, τα μυρμήγκια,
όλα τα πεύκα, τις βελανιδιές, τις οξιές,
τους γαύρους και τις καστανιές!
Κατάπιε όλα φρούτα, τα σκουλήκια,
όλα τα χόρτα τα ξέρα
κι όλο τον κόσμο που συναντά.
Και σ' ένα ξέφωτο που περπατά
Τα σκιουράκια κάνει μια χαψιά.
Το βλέπουνε οι λαγοί αυτό
και πέφτουνε απ' το γκρεμό.
«Τα 'φαγα όλα τελικά
πάχυνα υπερβολικά.
Τώρα θέλω να χωνέψω
Και να τα καταπιώ μια κι έξω.»
Και έρχονται δυο κυνηγοί οπλισμένοι τρομεροί
το τουφέκι τους κρατάνε
και τον λύκο τον κοιτάνε.
Μα να κρυφτεί ο λύκος δε μπορεί
αφού όλα τα έχει καταπιεί !
Και φωνάζει
«Τι τρομάρα τι τρεμούλα,
αχ μανούλα μου, γλυκιά μανούλα.»
Αχ, σκέφτηκε
«Τι συμφορά, τώρα που δεν έχω δέντρο και θάμνο
να κρυφτώ
μάνα μου θα σκοτωθώ.
Αχ, ένα ύψωμα να είχα τώρα
ανηφόρα
ή κατηφόρα
να ανεβαίνω,
να κατεβαίνω
και απ΄ όλους να ξεφεύγω.
Αχ, ένα σκαντζόχοιρο που έχω τώρα και με τσιμπά
Αχ, τι να κάνω τώρα βρε παιδιά?
Μπλιάξ οι κάμπιες , οι αράχνες,
Οι ασβοί, οι καρακάξες.
Πως τα έφαγα όλα αυτά
εγώ που είμαι ένα ζώο τόσο δα μικρό,
πώς χώρεσε μες στη κοιλιά μου
το ποντίκι, το ζαρκάδι, το ελάφι, η αλεπού,
πώς μπόρεσα και ήπια
το ποτάμι, αφού πρώτα έφαγα ένα μανιτάρι
που μία πασχαλίτσα είχε πάνω του πολύ μεγάλη.
Μου έρχεται τώρα ανατριχίλα.
Μπλιαξ θα κάνω τώρα εμετό,
για να μπορέσω κι εγώ
να σωθώ !»
Κρύφτηκε και σώθηκε
και από τότε του κόπηκε η λαιμαργία
και τρώει τις μπεκάτσες μία μία!

Τατιάνα Λιόλιου
Συμέλα Παπαδοπούλου – ΣΤ `τάξη

Η Μέρα και ο Νύχτας

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια κοπέλα η Μερονυχτιά.

Η Μερονυχτιά ήταν έτοιμη να γεννήσει. Μαζί της θα γεννούσε η Νυχτομέρα. Όταν γέννησαν η Μερονυχτιά έκανε αγοράκι και η Νυχτομέρα κοριτσάκι.Την ίδια στιγμή αποφάσισαν ότι το παιδί της Μερονυχτιάς θα το βαφτίσει η Νυχτομέρα και το παιδί της Νυχτομέρας θα το βαφτίσει η Μερονυχτιά.

Μετά από 12 χρόνια…

Η Μερονυχτιά έχει το κοριτσάκι της που το λένε Μέρα και η Νυχτομέρα έχει το αγοράκι της που το λένε Νύχτα. Ο Νύχτας και η Μέρα έχουν μεγαλώσει πια και η Νυχτομέρα και η Μερονυχτιά έχουν αρρωστήσει βαριά.

Μετά από 12 χρόνια…

Η Μερονυχτιά και Νυχτομέρα έχουν γίνει καλά. Ο Νύχτας και η Μέρα έχουν αρραβωνιαστεί κρυφά. Η Μερονυχτιά έχει τον άντρα της που τον λένε Ήλιο. Η Νυχτομέρα έχει τον άντρα της που τον λένε Ηλιαχτίδα. Ο Νύχτας και η Μέρα αποφάσισαν πως θα το πούνε την επόμενη μέρα.

Την άλλη μέρα…

Ο Νύχτας και η Μέρα είπαν το κρυφό μυστικό τους και η Μερονυχτιά και ο Ήλιος,η Νυχτομέρα και ο Ηλιαχτίδας χάρηκαν πολύ. Την ίδια στιγμή τους είπαν ότι σε λίγο καιρό θα παντρευτούν.

Μετά από λίγο καιρό…

Ο Νύχτας και η Μέρα παντρεύτηκαν και μετά από λίγο καιρό έκαναν 5 παιδιά που τα ονόμασαν Ημέρα, Ώρα, ο Αιώνας, Μήνας και ο Χρόνος.

Και ζήσανε αυτοί καλά και 'μεις καλύτερα!

ΤΕΛΟΣ!!!

Κωνσταντίνα Γέσιου – ΣΤ` τάξη…

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

- Τί διαφορά έχουν τα γουρούνια από τα Πάντα;- Τα γουρούνια τρώνε τα πάντα, ενώ τα Πάντα δεν τρώνε τα γουρούνια!

Το ηχείο

Ένας μεθυσμένος σε ένα μπαρ, ρωτά ένα σερβιτόρο:

-Ρε φιλάρα, εκείνο εκεί το μαύρο τι είναι;

-Ηχείο, του απαντά ο σερβιτόρος.

-Σιγά ρε φίλε μην είναι και η Μυτιλήνη.

Η ΚΟΤΑ

Σε ένα εστιατόριο ο πελάτης λέει στο γκαρσόν:

- Σας παρακαλώ, μπορείτε να πάρετε το κοτόπουλο να το ψήσετε λιγάκι ακόμα?

- Γιατί, τι έχει?

- Μου τρώει τις πατάτες!

ΠΑΩ ΝΑ ΔΩΣΩ ΑΙΜΑ

Καθότανε το λιοντάρι στο δάσος και χάζευε. Ξαφνικά περνάει το μυρμίγκι τρέχοντας! "Για που το βάλες έτσι βιαστικός;" ρωτά το λιοντάρι. "Δεν τα έμαθες; Τράκαρε ο ελέφαντας με τον ιπποπόταμο!". "Ε, και εσύ τι τρέχεις;". "Πάω να δώσω αίμα!"

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΒΕΡΙΚΟΥΚΗ !!!!!!!

Συν. απ' την 13η σελ.

δύο κατηγορίες: Χειμωνιάτικα λαχανικά και καλοκαιρνά. Τα χειμωνιάτικα λαχανικά κατάγονται από εύκρατα κλίματα και η καλλιεργητική τους περίοδος είναι οι κρύοι μήνες του έτους. Τα λαχανικά αυτά αναπτύσσονται δύσκολα στην καλοκαιρινή ζέστη. Αν και συνεχίζουν να αναπτύσσονται και μετά τα πρώτα κρύα του φθινόπωρου, πρέπει να τα ξεκινάμε νωρίς ώστε να είναι ώριμα πολύ πριν τα μεγάλα κρύα.

Τα περισσότερα καλοκαιρινά λαχανικά κατάγονται από τροπικές και υποτροπικές περιοχές και απαιτούν ζεστό καιρό για να φυτρώσουν και να αναπτυχθούν. Ταλαιπωρούνται ή πεθαίνουν από τις παγωνιές και δεν πρέπει να σπέρνονται στο ύπαιθρο χωρίς προστασία ή πριν περάσει ο κίνδυνος παγωνιάς. Τα καλοκαιρινά λαχανικά που φυτεύονται το καλοκαίρι για να ωριμάσουν το φθινόπωρο πρέπει να φυρεύονται αρκετά νωρίς ώστε να μην τα προφτάσουν τα φθινοπωρινά κρύα.

Σχεδιάστε σωστά τον λαχανόκηπό σας

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

Συμμετέχουμε και φέτος στο Τοπικό Δίκτυο του ΚΠΕ Έδεσσας-Γιαννιτσών «Σχολικοί κήποι»

http://blogs.sch.gr/schoolgardens/